

Коваленко О.А., Князюк О.В., Шевчук О.А.

*Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла
Коцюбинського*

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ БАЗИЛІКУ ЗАЛЕЖНО ВІД ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ

Поділля є регіоном сприятливим для вирощування багатьох лікарських [4-9], ефіроолійних [1, 2] і пряних рослин [3], в тому числі і базилику. Його використовують у фармацевтичній, миловарній, харчовій, кондитерській промисловості.

Базилік широко впроваджений в сільськогосподарське виробництво, але технологія її вирощування є не достатньо науково обґрунтована.

Польовий дослід проводили у 2016-2017 рр. з рослинами базилику сорту Гвоздичний, які вирощували в умовах дрібноділяночного дослідіду.

Ґрунт досліджуваної ділянки – чорнозем середньосуглинковий. Повторюваність дослідіду чотириразова. Площа ділянки – 5 м², а облікової – 1 м². Насіння на розсаду висівали в третій декаді квітня. Рослини вирощували розсадним способом у касетах з розміром чарунок 4,5×4,5±6,0 см.

Під час формування розсади відмічати терміни настання фенологічних фаз (появу сходів, появу справжніх листків до п'ятої пари). Біометричні показники росту і розвитку рослин базилику (висота рослин, площа листків) визначали в трьох несуміжних повтореннях. Досліджували три строки висаджування розсади базилику сорту Гвоздичний у відкритий ґрунт: 20 квітня, 1 травня та 10 травня. Його проводили за формування 5 пари листків рослини базилику за схемою 45×15 см. Площу листків визначали використовуючи перевідний коефіцієнт 0,75. Біометричні вимірювання здійснювали на десяти рослинах кожної ділянки дослідіду. Збір рослинної сировини проводили в період масового цвітіння базилику. Визначали величину зеленої та сухої маси рослин.

Результати досліджень свідчать, що більш прискорене настання фаз росту і розвитку бази́ліку, а також лінійний рі́ст, відмічено при ранньому висаджуванні розсади – 20 квітня. При ширині міжрядь між рослинами 15 см їх лінійний рі́ст становив 42,8 см, що на 10,7 см більше ніж при міжрядді 45 см. Фенологічні спостереження за формування листкового апарату рослин бази́ліку проводились після появи сходів. Встановлено, що перша пара справжніх листків після висіву насіння сформувались за 10 діб, а п'ята пара листків – за 50-55 діб. Максимальна величина площі листків рослин бази́ліку відмічена за строку висаджування 10 травня і ширині міжряддя 45 см – 9,66 см². Просторове розміщення рослин на площі (ширина міжрядь) впливали на площу листкової поверхні, яка становив максимальну величину при міжрядді 15 см. При висаджуванні розсади з міжряддям 15 см маса листків у фазі бутонізації більша, в порівнянні з міжряддям 45 см, на 7,6 см². При масовому цвітінні маса листків бази́ліку складала 6,4-8,6 г або 42,0- 61,5%.

Більш щільне розміщення рослин на площі сприяло утворенню більшої маси суцвіть, так як формується більша кількість продуктивних пагонів першого порядку. За широкорядного способу висаджування рослин (міжряддя 45 см) в період масового цвітіння відмічена більша маса стебел (5,6 г). Аналіз урожаю бази́ліку показав, що максимальної величини він досягав за строку висаджування розсади 20 квітня при міжрядді 45 см-86 кг/10 м². Висаджування розсади бази́ліку в більш пізні строки (1.05 і 10.05) привело до зниження врожайності зеленої маси на 1,3-1,8 кг/10 м². Збільшення ширини міжрядь (до 45 см) впливало на зростання врожайності бази́ліку, яка складала 6,7-8,3 кг/ 10м².

Таким чином, для формування високої продуктивності бази́ліку найбільш сприятливі умови складаються за строку висаджування розсади 20 квітня, оскільки при цьому відмічена максимальна врожайність зеленої маси. Збільшення ширини міжрядь (до 45 см) сприяє підвищенню врожайності культури, а також її індивідуальних показників продуктивності (площа листкової поверхні; зелена маса рослини, листків та стебел).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глазагова Л. Ефіроолійні культури: квіти і ліки / Л. Глазагова // Дім, сад, город. – 1999. – № 8. – С. 24-27.
2. Ефіроолійні рослини / Бахмат М. І., Ковальчук О. В., Хомина В. Я та ін. – Кам'янець-Подільський : Медобори, 2006. – 312 с.
3. Князюк О. В. Особливості росту, розвитку та продуктивність коріандру посівного залежно від строків сівби / О. В. Князюк, Р. А. Крешун // Агробіологія : Зб. наук. праць. – Біла Церква, 2016. – № 2. – С. 104-107.
4. Князюк О. В. Вплив строків сівби та ширини міжрядь на формування продуктивності рослин ромашки лікарської (*Matricaria chamomilla* L.) / О. В. Князюк, Р. А. Крешун // Агробіологія : Зб. наук. праць. – Біла Церква, 2016. – № 2. – С. 107-111.
5. Криклива С. Д. Фітосоціологічні особливості Вінницької області / С. Д. Криклива, О. А. Шевчук // Наукові записки Вінницького державного пед.-ого ун-ту імені Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – Вінниця, 2008. – Вип. 15. – С. 48-53.
6. Криклива С. Д. Вивчення лікарських рослин при проведенні навчально-польової практики з ботаніки / С. Д. Криклива, О. А. Шевчук, Т. О. Болоховська та ін. // Вісник Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. – Вінниця, 2007. – 11(2). – С. 718-722.
7. Криклива С. Д. Видовий склад лікарських рослин лучного фітоценозу Немирівського Побужжя / С.Д. Криклива, О. А. Шевчук, Л. А. Клімас та ін. // Вісник Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова. – Вінниця, 2015. – 2 (Т. 19). – С. 328-330.
8. Порада О. А. Методика формування та ведення колекцій лікарських рослин / О. А. Порада // ППІДАА. – 2007. – 50 с.
9. Ткачук О. О. Вивчення отруйних рослин під час проходження польової практики з ботаніки / О. О. Ткачук // Biomedical and biosocial anthropology. – 2015, №25. – С. 169-172.